

12. Laat mij toch uw majesteit zien!

Door de eeuwen heen heeft God niet altijd zo'n goede naam gehad... Mensen zien hem vaak als een streng veeleisend heerser, of een rechter die klaarstaat om te straffen. Ook wordt wel eens beweerd dat de God van het Oude Testament niet dezelfde is als de God van het Nieuwe Testament. Verdient Hij die reputatie wel? Het genesisverhaal deed sterk vermoeden dat dit niet het geval is. De nasleep van het verhaal over het gouden kalf waar een deel van het volk wel bijzonder zwaar gestraft wordt daarentegen... In Exodus 34, nog steeds de nasleep van dat verhaal, vinden we een interessant gedeelte, waar God zichzelf voorstelt! Vooral het vers zeven heeft al voor heel wat opschudding gezorgd...

HEER, ALS U NIET MEEGAAT...

“Als U niet zelf meegaat, laat ons dan niet verder trekken. ¹⁶Hoe zou moeten blijken dat U mij goedgezind (lett.: genadig) bent, mij en ook uw volk, tenzij U met ons meegaat? » (33 :15,16) - « Laat mij toch uw majesteit zien » (v. 18)

De context is interpellierend. Enerzijds ging het om bevrijding en een nieuwe toekomst, anderzijds was er sprake van opstand en 'zonde', met het gevaar om er in Kanaän weer een 'Egypte' van te maken...

Een belangrijke vraag dringt zich dan ook op: hoe gaat God hiermee om?

Na de zonde met het gouden kalf (Ex. 32) dreigt God eerst zijn aanwezigheid niet meer met Israël mee te laten trekken (33: 3 “Ik trek niet met jullie mee, want jullie zijn een onhandelbaar volk”). Mozes ziet dit helemaal niet zitten en treedt op als middelaar, bidt twee keer om vergeving, en bekomt dat de HEER toch meereist (33:14–17).

Voor Mozes, waarschijnlijk totaal gedeprimeerd, volstaat dit niet. Hij vraagt ook of hij zijn heerlijkheid zou kunnen zien. Daarop besluit God om zich kenbaar te maken: “Ik zal in mijn volle luister voor je langs gaan en in jouw bijzijn de naam HEER uitroepen: Ik schenk genade aan wie Ik genade wil schenken, en Ik ben barmhartig voor wie Ik barmhartig wil zijn. ²⁰Maar,’ zei Hij, ‘mijn gezicht zul je niet kunnen zien, want geen mens kan Mij zien en in leven blijven.” (33 :19,20)

Wat zich dan afspeelt kunnen we lezen in Exodus 34. Maar eerst enkele opmerkingen over dit gedeelte.

- ✓ Zeven keer in Exodus 33 komt het woord ‘**genade**’ voor; geen onverdiende gunst, wel fundamentele welwillendheid of goedgunstigheid. “Ik schenk genade aan wie ik genade wil schenken”: De Joodse commentator Rachi verklaart: “God toon genade zelfs aan wie het niet verdient. Genade is vrij en niet afdwingbaar.”
- ✓ Mozes wilde Gods **heerlijkheid** zien: van het Hebreeuwse werkwoord ‘zwaar zijn, gewicht hebben’. Alsof Mozes wil weten ‘hoe zwaar God doorweegt’...
- ✓ **Gods naam** zou uitgeroepen worden ... In de joodse denkwereld geeft de naam aan wat de essentie is van iemand, hoe hij reageert, wat zijn houding en karakter is! Essentiële informatie dus over iemands diepste wezen...
- ✓ Mozes vraagt Gods heerlijkheid te zien, de Heer heeft het over **zijn luister**. Dit woord is afgeleid van het woord TOV, dat we ondertussen goed kennen. De Naardense Bijbel vertaalt terecht: ‘mijn **goedheid**’, ja zelfs ‘héél mijn goedheid’.
- ✓ Tweemaal komt het begrip ‘**barmhartigheid**’ voor: een Hebreeuws woord dat afgeleid is van het woord ‘baarmoeder’: tedere liefde, ontferming, moederlijke liefde.

- Wat betekent het concreet als God ‘**meegaat**’ of juist niet? Hoe ervaar jij dat?
- Mozes vraagt Gods “heerlijkheid” te zien; God antwoordt met zijn “**goedheid/luister**” en zijn **naam**. Wat zegt dit over hoe God gekend wil worden? Hoe ken jij God?
- Wat roepen de begrippen ‘**genade**’ en ‘**barmhartigheid**’ bij je op? En wat betekent dit voor ons als we Gods ‘volgeling’ willen zijn?

GOD TREKT VOORBI... - EXODUS 34:5-7

God zou zich laten zien, echter niet zomaar: “zien zul je mijn achterkant (NBV : mijn rug); mijn gelaatstreken zullen niet worden gezien! » (Ex 33 :23 - Naardense Bijbel). Een rabbijnse commentaar luidt dat Gods essentie, zijn diepste wezen (aangezicht) onkenbaar is, maar zijn daden of sporen in de wereld (achterkant, rug) wel.

Gods wezen (zijn naam) wordt wel uitgeroepen. Dit is wat Mozes te horen krijgt “**HERE, HERE, God, barmhartig en genadig, lankmoedig, groot van goedertierenheid en trouw, die goedertierenheid bestendigt aan duizenden, die ongerechtigheid, overtreding en zonde vergeeft; maar (de schuldige) houdt Hij zeker niet onschuldig (NBG: laat niet alles ongestraft), de ongerechtigheid der vaders bezoeking aan kinderen en kindskinderen, aan het derde en vierde geslacht.**” (34:6-7 NBG)

Wat God van zichzelf zegt is verwarrend... Enerzijds is er sprake van liefhebben, anderzijds van straffen, tot aan de kleinkinderen toe! Is God dan toch wraakzuchtiger dan sommigen willen laten geloven?

GODS ZONNIGE KANT!? Liefde, genade en vergeving

Geef toe, het eerste luik van de tekst ziet er geweldig uit. Het begint met die dubbele vermelding van Gods verbondsnaam. **JHWH** (HEER), de naam waarmee God bekendmaakt dat Hij 'er bij wil zijn', als Bondgenoot. De 11de -eeuwse Joodse commentator Rashi verklaart die tweevoudige vermelding zo: *"De eerste keer voordat de mens zondigt, de tweede keer erna."* Alsof God wil aangeven dat Hij dicht bij de mens wil zijn, ook - en misschien vooral! - wanneer het fout loopt...

Bovendien wemelt het van de positieve eigenschappen. In het Hebreeuws zijn sommige woorden dan nog sterker dan in het Nederlands! Ga maar na:

Barmhartig: intens liefhebben zoals een moeder haar zuigeling liefheeft (De stam komt van het Hebreeuwse 'baarmoeder of moederschoot') - Zie ook Jesaja 49:14-16. Hier wordt op een ontroerende 'vrouwelijke' manier over God gesproken...

"Kan een vrouw haar zuigeling vergeten of harteloos zijn tegen het kind dat zij droeg? Zelfs al zou zij het vergeten, ik vergeet jou nooit. Ik heb je in mijn handpalm gegrift."

Genadig: welwillend en goedgunstig zijn; het beste met iemand voorhebben... Letterlijk: zich welwillend naar iemand toebuigen. Of ook: bij iemand je kamp of je tent opslaan, wat aangeeft dat je zijn of haar gezelschap op prijs stelt.

Lankmoedig: geduldig, tegenovergesteld aan impulsief reageren op beledigingen... (in het Hebreeuws: grote of lange neusgaten hebben. Wanneer iemand kwaad wordt gaan soms de neusvleugels trillen...).

Goedertierenheid / goedheid: 'CHESED' (2x) - goed zijn, gehecht zijn, liefhebben

Trouw: waarachtigheid, loyaliteit; op iemand kunnen rekenen; vasthouden aan de goede relaties. In het Hebreeuws komt dit begrip van het beeld van een moeder of min die de baby stevig in haar armen houdt om borstvoeding te geven. Een intense relationele band.

Bovendien staat er dat God niets liever wil dan **vergeven** (letterlijk: opheffen, opnemen, wegnemen, dragen). En om twijfel geen greintje kans te geven, worden niet minder dan drie woorden gebruikt om de zonde aan te geven die God wil vergeven! Denk dus nooit dat iets niet vergeven kan worden!

Ongerechtigheid = het doel missen
Overtreding = rebellie, opstand, de wet overtreden
Zonde = niet recht zijn, verdorven zijn

- **Here, Here...** "God wil aangeven dat Hij dicht bij de mens wil zijn, ook - en misschien vooral! - wanneer het fout loopt..." Reactie? God moet in zijn heiligheid toch afstand nemen van de zondige mens... of niet?
- Welke '**karacterwoorden**' (barmhartig, genadig, lankmoedig, goedheid, trouw) spreken jou bijzonder aan? Waarom die opeenstapeling van positieve kenmerken, was (en is) dat nodig?
- Drie basiswoorden voor 'zonde' (ongerechtigheid/overtreding/zonde) en toch 'vergeven': wat leren we hieruit m.b.t. **Gods bereidheid tot vergeven?** Hoe komt het dat mensen vaak zo'n moeite hebben met vergiffenis (vergifenis van God, ons vergeven van anderen, onszelf vergeven)?

GODS GRIMMIGE KANT? De 'bezoeker van ongerechtigheden'...

"Maar..." Nu komt het natuurlijk! Als puntje bij paaltje komt gaan de poppen aan het dansen. Zo lijkt het toch. Natuurlijk kun je de tegenstelling benadrukken tussen "genade aan duizenden" en straf voor drie of vier generaties. In de praktijk echter hebben wij juist te maken met die enkele generaties (ouders, grootouders, kinderen, kleinkinderen). En dat is toch niet eerlijk! Trouwens, zegt God zelf niet in Ezechiël 18 dat kinderen niet mogen boeten voor de fouten van de vaders en vice versa? Enkele verduidelijkingen dringen zich op:

Maar: In het Hebreeuws is dit de letter VAV. Die kan vertaald worden als 'maar' of als 'en'. Ofwel krijg je een scherpe tegenstelling (waardoor al het positieve daarvóór tenietgedaan wordt) ofwel een voortzetting van de voorafgaande gedachtegang, en dan kan wat volgt ook positief verstaan worden.

De schuldige niet onschuldig houden: Het woord 'schuldige' staat niet in de grondtekst, dus daar ligt het accent niet. 'Onschuldig' betekent: puur, rein, helder. Natuurlijk kan God de ogen niet sluiten en zeggen dat er helemaal niets aan de hand is als er wel een en ander misloopt en mensen zichzelf en elkaar kapotmaken. Als 'genade' inderdaad betekent 'het beste voorhebben', dan sta je daar niet onverschillig tegenover, maar ben je er bezorgd om!

Drie, vier geslachten: Soms moeten we de moed hebben om de dingen onder ogen te zien. Mijn stommititeiten (zonde) berokkenen mij schade. Maar niet alleen mij, ook mijn vrienden, mijn naasten, mijn ouders, mijn kinderen. Soms is dit heel flagrant (denk maar aan de 'drug-baby's'), soms is dit minder duidelijk maar daarom niet minder reëel! Daarom is het belangrijk om verder te leren te kijken dan onze neus lang is...

- In 34:7 staat zowel "vergeeft" als "niet onschuldig laten". Hoe kun je tegelijk genadig niet onverschillig zijn t.a.v. het kwade? Wat is het verschil tussen **vergeven** en **goedpraten**? Wat is ware vergiffenis trouwens?
- "3de en 4de geslacht" vs. "duizend generaties": wat maakt jou bezorgd, en wat geeft je rust aan deze verhoudingen?
- **Zonde** wordt vaak 'erg' genoemd omdat het een smaad t.a.v. God (ongehoorzaamheid). Deze studie lijkt het accent te leggen op het feit dat zonde erg is omwille van de (soms zware) concrete gevolgen... Hoe denk jij hierover?

BEZOEKEN... STRAFFEN?

Het punt waar alles om draait is natuurlijk Gods reactie. De tekst stelt dat hij de ongerechtigheid 'bezoekt'. Sommige bijbelversies schrijven 'vergelden' (HSV), 'laten boeten' (NBV, GNB), 'verhalen op' en zelfs gewoon 'straffen' (BGT). Andere vertalers opteerden voor: 'kinderen zijn de dupe'. Een groot verschil...

In het Hebreeuws zijn er enkele woorden die kunnen vertaald worden als 'straffen'. Hier wordt echter het werkwoord **PAQAD** gebruikt: (*be*)zoeken, tellen, acht slaan, aandacht geven aan. Natuurlijk kun je denken aan: op de loer liggen, nauwlettend in de gaten houden, een dagboek bijhouden van alle fouten die iemand maakt.

Het werkwoord PAQAD komt echter vaker voor in het verhaal van God met zijn volk. Enkele voorbeelden uit de context van Exodus waar de basisbetekenis duidelijker wordt (de vertaling van **PAQAD** is onderlijnd):

- **Ex 3:16,17:** Ik heb *gezien*... ik zal u uit Egypte halen!
- **Ex 4.31:** Mozes heeft tekenen gedaan... nu geloofden ze dat de Heer had *acht geslagen* (NBG) / *oog gekregen had voor* (NBV) / *zich hun lot had aangetrokken* (NBV21)... en dat hij reddend tussenbeide zou komen.

God 'sloeg acht' (PAQAD) op zijn volk in Egypte. Het gevolg was een bevrijdend optreden!

- **Jeremia 23.2:** hier staat PAQAD (*opzoeken, zorg dragen voor*) in tegenstelling tot het negatieve verstrooien, verderven en verstoten.

Een belangrijke tekst vind je in **Jeremia 32:18**. In hoofdstuk 31 geeft de profeet aan dat God in een hele sombere tijd een 'nieuw verbond' wil sluiten met zijn volk. Een positieve kijk dus op de toekomst en op de relatie tussen God en zijn volk. In hoofdstuk 32 heeft Jeremia het over hoop en vergiffenis (de profeet schreef op het moment dat Israël diep gevallen was en Babylon Jeruzalem belegerde...). Jeremia citeert Exodus 34:6,7 bijna letterlijk. Alleen, niet het woord **PAQAD** wordt gebruikt, wel **SHALAM** (daar zie je 'shalom' / 'vrede' in!) : wat God wil is niet zozeer straffen dan wel vrede en herstel brengen. Alleen moet de mens dit ook zelf willen, anders komt er natuurlijk geen vrede...

Rabbijnen raden aan om de bijbeltekst op te zoeken waar een bepaald Hebreeuws woord of begrip voor het eerst voorkomt. Voor PAQAD is dat Genesis 21 waar staat dat de HEER omziet (PAQAD) naar Sara, de vrouw van Abraham die onvruchtbaar was. Het gevolg is dat ze eindelijk zwanger wordt. Conclusie : PAQAD, bezoeken, heeft hier een erg positieve kleur !

CONCLUSIE

Vaak hebben mensen een totaal verkeerd beeld, zowel van zonde als van God... Zonde wordt erg gevonden omdat de nadruk wordt gelegd op ongehoorzaamheid, smaad van God, en dus wil God straffen, als een feodale heer die in zijn eer gekrenkt is. Zonde is echter erg omdat de gevolgen vaak zo pijnlijk zijn. Het kwetst, brengt scheiding, maakt kapot. TOV wordt onmogelijk, voor ons en voor al wie erbij betrokken is. En juist daarom kan God de ogen niet sluiten en zeggen: ach, het geeft niet. Juist daarom wil Hij '**PAQAD**', niet straffen, maar ons bezoeken, naderbij komen, de hand reiken en inspanningen doen om bevrijding en herstel te bewerken. Wanneer ik als mens in de fout ga, dan is er 'werk aan de winkel' om dingen weer goed te maken.

De profeet Jesaja (Jes 55:5-6) geeft aan dat God anders is dan wij, mensen. Vaak wordt de idee van Gods 'verhevenheid' benadrukt. De profeet geeft echter aan dat God vooral anders is omdat Hij, in tegenstelling tot ons mensen, 'ruimhartig wil vergeven'!

- De studie laat zien dat **PAQAD** vaak "**omzien/acht slaan**" betekent en gericht is op **herstel**. Waar heb jij Gods 'bezoek' zo ervaren - corrigerend én genezend?
- Waar zou jouw gezin/kring/kerk vandaag Gods **PAQAD** (bewogen aandacht) nodig hebben - en welke stap kun jij daarin zetten?
- Hoe kunnen of moeten we '**vergifenis**' zien in het licht van deze tekst(en)? « Ach, het is oké, het maakt niet uit... »?
- Als Gods goedheid "**TOV**" is die het leven doet bloeien: welk klein, concreet TOV-initiatief neem je deze week? (specifiek & haalbaar)

